

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ СУМСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД СУМСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ –
СУМСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-методичної ради Інформаційно-методичного центру управління освіти і науки Сумської міської ради

_____ № _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ управління освіти і науки Сумської міської ради

_____ № _____

Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого-натуралістичного напрямку
«Свійські тварини»

1 рік навчання

Укладач:

Кужель Григорій Іванович – керівник гуртка комунального закладу Сумської міської ради – Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Рецензенти:

Говорун О.В. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології, анатомії та фізіології людини і тварин Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка.

Боровик В. М. – заступник директора з навчально-методичної роботи комунального закладу Сумської міської ради – Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дитина, що доглядала за голубом чи фазаном, ніколи не буде стріляти у птахів з рогатки, не зруйнує гнізда, юний біолог на все життя запам'ятає значення свійських тварин у житті людини. Адже близьке спілкування з тваринами відіграє важливу роль у вихованні дітей. Це виховання почуття відповідальності за живі істоти, розвиток доброти, витримки.

Однією з умов успішного вивчення свійських тварин є створення єдиної системи теоретичних і практичних видів діяльності учнів: освітньої, дослідницької, ігрової, практичної тощо. Зміна аудиторного навчання на альтернативні форми групової, індивідуальної та колективної роботи дозволяє проводити спостереження за життям і поведінкою свійських тварин, підвищує освітній потенціал гурткової роботи, сприяє розвитку мотивації до дослідницької діяльності.

Навчальна програма «Свійські тварини» складена на основі програми гуртка любителів декоративних і свійських тварин Харламової Л. М., рекомендованої Міністерством освіти і науки України (Лист Міністерства освіти і науки України від 09.12.2003 № 1/11-5131).

Програма реалізується у гуртку еколого-натуралістичного напрямку та розрахована на вихованців віком від 7 до 14 років.

Метою програми є формування ключових компетентностей особистості, розвиток інтересу дітей до вивчення свійських тварин, прищеплення навичок експериментальної та дослідницької роботи, виховання любові до природи та почуття відповідальності за живі істоти.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує засвоєння початкових знань, що стосуються формування в учнів інтересу до вивчення теоретичних основ біології;

практичної – сприяє оволодінню навичками дослідницької роботи, проведення спостережень за свійськими тваринами;

творчої – забезпечує формування творчих, інтелектуальних здібностей, здатності проявляти творчу ініціативу;

соціальної – сприяє формуванню кращих особистісних рис (відповідальність, чесність, працелюбство, самостійність тощо), ціннісного ставлення до себе та інших, до традицій українського народу, навколишнього середовища, вміння працювати в колективі.

Навчальна програма передбачає:

1-й рік навчання – основний рівень – 144 год. на рік, 4 год. на тиждень.

Програма направлена на вивчення свійських тварин, а також вдосконалення набутих навичок під час організації та проведенні навчальних дослідів, експериментів, спостережень.

Програма передбачає проведення занять із застосуванням різних форм і методів навчання та виховання, таких як: лекції, семінари, тестування,

практичні і лабораторні роботи, екскурсії, рольові ігри, виставки, конкурси, тематичні вечори тощо.

Необхідною умовою для засвоєння вихованцями програми гуртка є наявність матеріальної бази, яка складається з живих об'єктів.

Навчання в гуртку не потребує спеціальної підготовки та знань. Навчальний матеріал адаптований до занять з вихованцями різного рівня підготовленості. У гурток приймаються діти, які виявляють інтерес до свійських тварин.

Загальними принципами організації освітнього процесу є: науковість, синтез інтелектуальної і практичної діяльності, індивідуальний підхід, послідовність і поступовість викладення матеріалу.

Керівник гуртка може вносити зміни й доповнення у зміст програми, враховуючи інтереси учнів, регіональні умови, стан матеріально-технічного забезпечення.

Основний рівень, перший рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Юннати – захисники природи	2	4	6
1.1. Охорона природи в Україні.	2	-	2
1.2. Екскурсія до навчально-тваринницької ферми	-	2	2
1.3. Участь у трудовому екологічному десанті	-	2	2
Розділ 2. Юннати – дослідники природи	2	6	8
2.1. Знайомство з методами дослідницької роботи	2	-	2
2.2. Екскурсія «Природа – жива лабораторія»	-	2	2
2.3. Організація дослідницької роботи на навчально-тваринницькій фермі	-	2	2
2.4. Екскурсія по закладу	-	2	2
Розділ 3. Найближчі сусіди по планеті – свійські тварини	4	4	8
3.1. Походження та еволюція основних груп свійських тварин	2	-	2
3.2. Екскурсія по закладу	-	2	2
3.3. Значення свійських тварин у житті людини	2	-	2

3.4. Експерсія до птахоферми	-	2	2
Розділ 4. Пташиний двір	24	14	38
4.1. Анатомо-фізіологічні особливості свійських птахів	2	-	2
4.2. Біологічні основи годівлі свійських птахів	2	-	2
4.3. Курка джунглів	2	-	2
4.4. Знайомство з породами курей	2	-	2
4.5. Практична робота по догляду за свійськими тваринами	-	2	2
4.6. Гуси – найдавніші пернаті супутники людини	2	-	2
4.7. Складання раціонів годівлі сільськогосподарських птахів	-	2	2
4.8. Від крижня до сучасної качки	2	-	2
4.9. Практична робота по догляду за свійськими тваринами	-	2	2
4.10. Індики	2	-	2
4.11. Вивчення особливостей будови тіла птахів	-	2	2
4.12. Цесарки	2	-	2
4.13. Практична робота по догляду за свійськими тваринами	-	2	2
4.14. Перепелівництво	2	-	2
4.15. Експерсія до птахоферми	-	2	2
4.16. Голуби – легкокрилі символи миру	2	-	2
4.17. Визначення різних порід свійських птахів	-	2	2
4.18. Розведення свійських птахів	2	-	2
4.19. Найбільш поширені хвороби свійських птахів	2	-	2
Розділ 5. Сучасне птахівництво	4	2	6
5.1. Сучасне одомашнення птахів	2	-	2
5.2. Експерсія до птахоферми	-	2	2
5.3. Промислове птахівництво	2	-	2
Розділ 6. Різноманітність свійських тварин	32	26	58
6.1. Анатомо-фізіологічні особливості свійських тварин	2	-	2
6.2. Зоогігієнічні умови утримання сільськогосподарських тварин	2	-	2
6.3. Біологічні основи годівлі тварин	2	-	2

6.4. Кінь на службі у людини	2	-	2
6.5. Кінь у художніх фільмах	-	2	2
6.6. Кінь у творах художньої літератури, легендах, переказах	2	-	2
6.7. Складання раціонів годівлі сільськогосподарських тварин	-	2	2
6.8. Велика рогата худоба	2	-	2
6.9. Практична робота по догляду за свійськими тваринами	-	2	2
6.10. Корова – одна з головних сільськогосподарських тварин	2	-	2
6.11. Корова в легендах, казках, міфах	-	2	2
6.12. Вівці	2	-	2
6.13. Практична робота по догляду за свійськими тваринами	-	2	2
6.14. Кози	2	-	2
6.15. Ознайомлення з ознаками екстер'єру тварин різних порід	-	2	2
6.16. Скороспілі і багатоплідні тварини – свині	2	-	2
6.17. Оцінка тварин за конституцією, екстер'єром	-	2	2
6.18. Кролі	2	-	2
6.19. Ознайомлення із зовнішньою будовою кроля	-	2	2
6.20. Корми для кролів	2	-	2
6.21. Свійські тварини – давні супутники людини	-	2	2
6.22. Одомашнені хутрові тварини	2	-	2
6.23. Екскурсія до тваринницької ферми	-	2	2
6.24. В'ючні тварини	2	-	2
6.25. Бджоли	2	-	2
6.26. Біологія бджолої сім'ї	2	-	2
6.27. Демонстрація різних сортів меду	-	2	2
6.28. Виготовлення листівки «Бджілка-трудівниця»	-	2	2
6.29. Практична робота по догляду за свійськими тваринами	-	2	2
Розділ 7. Тваринництво України	8	2	10
7.1. Основні галузі тваринництва України	2	-	2
7.2. Продуктивність тварин	2	-	2

7.3. Екскурсія до тваринницької ферми	-	2	2
7.4. Тваринництво на Сумщині	2	-	2
7.5. Продукти харчування тваринного походження	2	-	2
Розділ 8. Хвороби тварин та їх профілактика	4	2	6
8.1. Хвороби сільськогосподарських тварин	2	-	2
8.2. Хвороби, спільні для людини і тварин	2	-	2
8.3. Практична робота по догляду за свійськими тваринами	-	2	2
Підсумок	-	2	2
Разом	82	62	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Техніка безпеки на заняттях гуртка.

Розділ 1. Юннати – захисники природи (6 год.)

1.1. Охорона природи в Україні (2 год.)

Теоретична частина. Охорона природи в Україні. Державні постанови про охорону природи. Знайомство з юннатівськими природоохоронними акціями та рухами.

1.2. Екскурсія до навчально-тваринницької ферми (2 год.)

Практична частина. Екскурсія до навчально-тваринницької ферми Сумського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Ознайомлення з колекцією сільськогосподарських тварин.

1.3. Участь у трудовому екологічному десанті (2 год.)

Практична частина. Участь у трудовому екологічному десанті. Розповсюдження листівок, плакатів. Участь у Всеукраїнських акціях.

Розділ 2. Юннати – дослідники природи (8 год.)

2.1. Знайомство з методами дослідницької роботи (2 год.)

Теоретична частина. Знайомство з методами дослідницької роботи. Спостереження, експеримент. Досліди в природі, на навчально-дослідній ділянці, у куточку живої природи.

2.2. Екскурсія «Природа – жива лабораторія» (2 год.)

Практична частина. Ознайомлення вихованців з осінніми явищами у природі.

2.3. Організація дослідницької роботи на навчально-тваринницькій фермі (2 год.)

Теоретична частина. Організація дослідницької роботи на навчально-тваринницькій фермі. Тематика дослідів. Планування дослідів. Документація і звітність.

2.4. Екскурсія по закладу (2 год.)

Практична частина. Знайомство вихованців з колекцією декоративних тварин.

Розділ 3. Найближчі сусіди по планеті – свійські тварини (8 год.)

3.1. Походження та еволюція основних груп свійських тварин (2 год.)

Теоретична частина. Походження та еволюція основних груп свійських тварин. Дикі предки та дикі родичі.

3.2. Екскурсія по закладу (2 год.)

Практична частина. Знайомство з колекцією сільськогосподарських тварин.

3.3. Значення свійських тварин у житті людини (2 год.)

Теоретична частина. Поняття про породу. Значення свійських тварин у житті людини.

3.4. Екскурсія до птахоферми (2 год.)

Практична частина. Ознайомити вихованців з сільськогосподарськими птахами навчально-тваринницької ферми закладу.

Розділ 4. Пташиний двір (38 год.)

4.1. Анатомо-фізіологічні особливості свійських птахів (2 год.)

Теоретична частина. Анатомо-фізіологічні особливості свійських птахів.

4.2. Біологічні основи годівлі свійських птахів (2 год.)

Теоретична частина. Будова травної системи птахів. Вибір кормів.

4.3. Курка джунглів (2 год.)

Теоретична частина. Свійські птахи – кури. Біологія, походження, умови утримання.

4.4. Знайомство з породами курей (2 год.)

Теоретична частина. Породи курей. Найбільш поширені хвороби.

4.5. Практична робота по догляду за свійськими тваринами (2 год.)

Практична частина. Умови утримання свійських птахів.

4.6. Гуси – найдавніші пернаті супутники людини (2 год.)

Теоретична частина. Історія одомашнення, породи, утримання.

4.7. Складання раціонів годівлі сільськогосподарських птахів (2 год.)

Практична частина. Складання раціону годування птахів.

4.8. Від крижня до сучасної качки (2 год.)

Теоретична частина. Історія одомашнення, породи, утримання.

4.9. Практична робота по догляду за свійськими тваринами (2 год.)

Практична частина. Умови утримання свійських птахів.

4.10. Індики (2 год.)

Теоретична частина. Історія одомашнення, породи, утримання.

4.11. Вивчення особливостей будови тіла птахів (2 год.)

Практична частина. Зовнішня будова птахів, будова різних видів пір'я.

4.12. Цесарки (2 год.)

Теоретична частина. Історія одомашнення, породи, утримання.

4.13. Практична робота по догляду за свійськими тваринами (2 год.)

Практична частина. Умови утримання свійських птахів.

4.14. Перепелівництво (2 год.)

Теоретична частина. Історія одомашнення, породи, утримання.

4.15. Екскурсія до птахоферми (2 год.)

Практична частина. Господарське значення свійських птахів.

4.16. Голуби – легкокрилі символи миру (2 год.)

Теоретична частина. Голуби – легкокрилі символи миру. Дикі голуби. Домашні голуби. За що голубам поставлені пам'ятники.

4.17. Визначення різних порід домашніх птахів (2 год.)

Практична частина. Породи свійських птахів.

4.18. Розведення свійських птахів (2 год.)

Теоретична частина. Особливості розведення. Продукція птахівництва.

4.19. Найбільш поширені хвороби свійських птахів (2 год.)

Теоретична частина. Хвороби свійських птахів, їх профілактика.

Розділ 5. Сучасне птахівництво (6 год.)**5.1. Сучасне одомашнення птахів (2 год.)**

Теоретична частина. Сучасне одомашнення птахів. Фазан та павич – декоративні птахи. Промислове птахівництво.

5.2. Екскурсія до птахоферми (2 год.)

Практична частина. Умови утримання сільськогосподарських птахів.

5.3. Промислове птахівництво (2 год.)

Теоретична частина. Промислове птахівництво, його роль в житті людини.

Розділ 6. Різноманітність свійських тварин (58 год.)**6.1. Анатомо-фізіологічні особливості свійських тварин (2 год.)**

Теоретична частина. Анатомо-фізіологічні особливості свійських тварин.

6.2. Зоогігієнічні умови утримання сільськогосподарських тварин (2 год.)

Теоретична частина. Зоогігієнічні умови утримання сільськогосподарських тварин. Техніка безпеки при догляді за тваринами.

6.3. Біологічні основи годівлі тварин (2 год.)

Теоретична частина. Будова травної системи. Основи годівлі сільськогосподарських тварин. Вибір кормів.

6.4. Кінь на службі у людини (2 год.)

Теоретична частина. Історичні відомості про диких предків домашнього коня, породи коней. Значення домашнього коня в житті людини.

6.5. Кінь у художніх фільмах (2 год.)

Практична частина. Перегляд художніх відеофільмів або презентацій.

6.6. Кінь у творах художньої літератури, легендах, переказах (2 год.)

Теоретична частина. Легенди, художні твори, цікаві факти про коней.

6.7. Складання раціонів годівлі сільськогосподарських тварин (2 год.)

Практична частина. Кормові раціони для тварин, відповідно до фізіології, віку, пори року.

6.8. Велика рогата худоба (2 год.)

Теоретична частина. Біологічні особливості. Годівля. Хвороби.

6.9. Практичні роботи по догляду за свійськими тваринами (2 год.)

Практична частина. Біологія свійських тварин, яких утримують на навчально-тваринницькій фермі.

6.10. Корова – одна з головних сільськогосподарських тварин (2 год.)

Теоретична частина. Породи корів, історія виведення, географія розповсюдження.

6.11. Корова в легендах, казках, міфах (2 год.)

Практична частина. Перегляд навчальних відеофільмів або презентацій.

6.12. Вівці (2 год.)

Теоретична частина. Вівці. Породи. Господарське значення.

6.13. Практична робота по догляду за свійськими тваринами (2 год.)

Практична частина. Господарське значення свійських тварин.

6.14. Кози (2 год.)

Теоретична частина. Породи. Господарське значення.

6.15. Ознайомлення з ознаками екстер'єру тварин різних порід (2 год.)

Практична частина. Поняття «екстер'єр тварин», методи його визначення.

6.16. Скороспілі і багатоплідні тварини – свині (2 год.)

Теоретична частина. Біологічні особливості. Породи. Господарське значення.

6.17. Оцінка тварин за конституцією, екстер'єром (2 год.)

Практична частина. Поняття «конституція тварин», методи її оцінювання.

6.18. Кролі (2 год.)

Теоретична частина. Біологічні особливості. Породи. Господарське значення.

6.19. Ознайомлення із зовнішньою будовою кроля (2 год.)

Практична частина. Зовнішня будова кроля.

6.20. Корми для кролів (2 год.)

Теоретична частина. Кормова база для кролів, умови утримання та розведенням в неволі.

6.21. Свійські тварини – давні супутники людини (2 год.)

Теоретична частина. Роль свійських тварин в житті людини.

6.22. Одомашнені хутрові тварини (2 год.)

Теоретична частина. Біологічні особливості. Породи. Господарське значення.

6.23. Експедиція до тваринницької ферми (2 год.)

Практична частина. Ознайомлення вихованців з мешканцями тваринницької ферми.

6.24. В'ючні тварини (2 год.)

Теоретична частина. Біологічні особливості. Породи. Господарське значення.

6.25. Бджоли (2 год.)

Теоретична частина. Будова комах. Значення в природі.

6.26. Біологія бджолої сім'ї (2 год.)

Теоретична частина. Біологія бджолої сім'ї. Умови утримання. Продукція бджільництва.

6.27. Демонстрація різних сортів меду (2 год.)

Практична частина. Сорти меду. Способи добування.

6.28. Виготовлення листівки «Бджілка-трудівниця» (2 год.)

Практична частина. Творча робота. Виготовлення листівки на захист бджіл «Бджілка-трудівниця».

6.29. Практична робота по догляду за свійськими тваринами (2 год.)

Практична частина. Біологія та господарське значення свійських тварин.

Розділ 7. Тваринництво України (12 год.)**7.1. Основні галузі тваринництва України (2 год.)**

Теоретична частина. Основні галузі тваринництва України. Племінна справа у тваринництві.

7.2. Продуктивність тварин (2 год.)

Теоретична частина. Продуктивність тварин. Фактори, що впливають на продуктивність тварин.

7.3. Експедиція до тваринницької ферми (2 год.)

Практична частина. Мешканці тваринницької ферми, умови їх утримання.

7.4. Тваринництво на Сумщині (2 год.)

Теоретична частина. Основні галузі тваринництва на Сумщині.

7.5. Продукти харчування тваринного походження (2 год.)

Теоретична частина. Продукти харчування тваринного походження, їх роль в житті людини.

7.6. Практична робота по догляду за свійськими тваринами (2 год.)

Практична частина. Умови утримання свійських тварин на навчально-тваринницькій фермі.

Розділ 8. Хвороби тварин та їх профілактика (6 год.)**8.1. Хвороби сільськогосподарських тварин (2 год.)**

Теоретична частина. Найбільш розповсюджені хвороби сільсько-господарських тварин та їх попередження.

8.2. Хвороби, спільні для людини і тварин (2 год.)

Хвороби, спільні для людини і тварин. Дотримання правил особистої гігієни при роботі з тваринами.

8.3. Практична робота по догляду за свійськими тваринами (2 год.)

Практична частина. Господарське значення свійських тварин навчально-тваринницької ферми.

Підсумок (2 год.)

Практична частина. Творча робота: «Свійські тварини – давні супутники людини».

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основні законодавчі акти з охорони навколишнього природного середовища;
- правила з техніки безпеки при проведенні практичних робіт, екскурсій;
- головні ознаки царства тварин;
- види тварин, які потребують охорони;
- анатомо-фізіологічні особливості свійських тварин, зоогігієнічні умови їх утримання, розведення;
- походження та еволюцію основних груп свійських тварин;
- найбільш розповсюджені хвороби свійських тварин;
- правила особистої гігієни при утриманні тварин.

Вихованці мають вміти:

- розпізнавати тварин, які вивчались;
- правильно користуватись навчальним обладнанням;
- спостерігати за біологічними об'єктами;
- проводити досліди в умовах навчально-тваринницької ферми;
- обладнувати приміщення для тварин, підтримувати чистоту;
- годувати тварин, складати кормові раціони відповідно фізіології, віку, пори року;
- самостійно працювати з навчальною та науково-популярною літературою;
- виготовляти наочні посібники, зоологічні колекції, тощо;
- проводити дрібний ремонт приміщень та обладнання для утримання тварин.

Вихованці мають набути досвід:

- догляду за тваринами, які вивчались;

- організації проведення дослідів в умовах навчально-тваринницької ферми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акимущин И.И. Мир животных. Млекопитающие, или Звери / И.И. Акимущин. – М.: Мысль, 1988. – 445 с.
2. Борисенко М., Опришко Н. Розвиток свинарства у фермерських господарствах / Борисенко М., Опришко Н. // Тваринництво України. – 2005. – № 10. – С. 5.
3. Крисанов А.Ф., Хайсанов Д.П., Улитко В.Е. и др. Технология производства, хранения, переработки и стандартизация продукции животноводства / А.Ф. Крисанов, Д.П. Хайсанов, В.Е. Улитко. – М.: Колос, 2009. – 208 с.
4. Микитюк Д., Геймор М. Спецгосп нарощує виробництво м'яса: [Досвід роботи ТОВ «Росія» з високоефективного ведення свинарства] / Д. Микитюк, М. Геймор // Пропоз. – 2005. № 11. – С.109-111.
5. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики України <http://www.minagro.kiev.ua>
6. В. Пабат та ін. Тваринництво Польщі / В. Пабат // Тваринництво України. – 2005. – № 10. – С. 2-4.
7. Палагута А. Шляхи підвищення ведення галузі свинарства / А. Палагута // Тваринництво України. – 2005. – № 10. – С. 9-11.
8. Пархоμεць М., Олійник В. Напрями розвитку молочного скотарства Тернопільщини / М. Пархоμεць, В. Олійник // Тваринництво України. – 2005. - – № 11. – С. 5-8.
9. Рухтурак М.В. Підвищувати ефективність виробництва та рівень молока / М.В. Рухтурак // Економіка АПК. – 2005. – № 10. – С. 80-83.
10. Симоненко О.І. Кормозабезпечення тваринництва: стан, прогноз / О.І. Симоненко // Економіка АПК. – 2005. – № 10. – С. 29-33.
11. Симоненко О.І. Прогнозування результативних показників тваринництва / О.І. Симоненко // Економіка АПК. – 2005. – № 8. – С. 62-67.
12. Сокол О.І. Пріоритетні напрями відновлення вівчарства / О.І. Сокол // Економіка АПК. - 2005. – № 9. – С. 22-29.
13. Шевчук Л. Розміщення продуктивних сил: Навчальний посібник / Л. Шевчук. – Львів: ЛНУ, 2001.